

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор НТУ «ХП»

_____ Руслан МИГУЩЕНКО

«__-__» _____ 2023 р.

ПРОГРАМА

вступного випробування

з української мови

для вступу на здобуття ступеня бакалавра

Директор ННІ МО

_____ Дмитро КУДІЙ

«06» квітня 2023 р.

Харків 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вступного випробування розроблено на основі Програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з української мови та літератури, здобутих на основі повної загальної середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 26.06.2018 р. № 696).

Матеріал програми розподілено за такими розділами: «Фонетика. Графіка. Орфоєпія. Орфографія», «Лексикологія. Фразеологія», «Будова слова. Словотвір», «Морфологія», «Синтаксис», «Стилістика».

Основна мета вивчення української мови в навчальних закладах України на сучасному етапі полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися засобами державної мови – її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Вимоги до знань та умінь з української мови:

- знати зміст мовних понять і термінів;
- знати мовні явища, закономірності, правила орфографії та пунктуації;
- лінгвістика тексту;
- значення мовних одиниць та особливості їх функціонування;
- уміти розпізнавати мовні явища й закономірності;
- аналізувати, групувати, класифікувати, систематизувати мовні явища;
- установлювати причинно-наслідкові зв'язки мовних явищ;
- визначати істотні ознаки мовних явищ;
- відрізнити випадки правильного використання мовних засобів від помилкових;
- аналізувати текст: його зміст, структуру й призначення;
- розуміти значення й особливості функціонування мовних одиниць;
- створювати власні висловлювання з певною комунікативною метою;
- виражати мовними засобами свій духовний світ, популяризувати українською мовою цінності української та світової культури.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДЛЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1.1. Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія

Алфавіт. Наголос. Основні випадки уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування *у-в, і-й*. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні *[e], [u], [o]* в коренях слів. Сполучення *йо,ьо*. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Найпоширеніші випадки чергування приголосних звуків. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис *н* та *nn* у прикметниках і дієприкметниках, не з різними частинами мови.

1.2. Лексикологія. Фразеологія

Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Загальноживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Застарілі й нові слова. Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про фразеологізми.

1.3. Будова слова. Словотвір

Будова слова. Спільнокореневі слова й форми того самого слова.

1.4. Морфологія

1.4.1. Іменник

Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні й загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Число іменників. Відмінювання іменників. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові. Кличний відмінок (у власних чоловічих та жіночих іменах).

1.4.2. Прикметник

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання прикметників. Ступені порівняння якісних

прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста і складна форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників.

1.4.3. Числівник

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання числівників для позначення часу й дат.

1.4.4. Займенник

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання займенників. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

1.4.5. Дієслово

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, -то). Безособові дієслова. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Особові закінчення дієслів I та II дієвідміни. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу. Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на -но, -то. Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот.

1.4.6. Прислівник

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого і найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу.

1.4.7. Службові частини мови

Прийменник як службова частина мови. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників.

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні і підрядні. Групи сполучників за вживанням

(одиночні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та інших співзвучних частин мови.

Частка як службова частина мови. Правопис часток.

1.4.8. Вигук

Вигук як частина мови. Правопис вигуків.

1.5. Синтаксис

1.5.1. Словосполучення

Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами та частинами складного речення.

1.5.2. Речення

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертань)

1.5.3. Просте двоскладне речення

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Зв'язок між підметом і присудком. Тире між підметом і присудком

1.5.4. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні

Означення. Прикладка як різновид означення. Додаток. Обставина. Порівняльний зворот.

1.5.5. Односкладні речення

Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні).

1.5.6. Просте ускладнене речення

Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні.

1.5.7. Складне речення

Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

1.5.7.1. Складносурядне речення

Складносурядне речення, його будова Єднальні, протиставні й розділові сполучники в складносурядному реченні. Розділові знаки в складносурядному реченні.

1.5.7.2. Складнопідрядне речення

Складнопідрядне речення, його будова. Головна й підрядна частини. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку в складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умови, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, розділові знаки в них.

1.5.7.3. Безсполучникове складне речення

Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

1.5.7.4. Складне речення з різними видами

Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку, розділові знаки в ньому.

1.6. Способи відтворення чужого мовлення

Пряма й непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог. Розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом.

1.7. Стилїстика.

Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Завдання з української мови складається з варіантів, що передбачають **8 тестових завдань та 2 усних питання** (усього – 10).

Вимоги: теоретичне й практичне осмислення принципів української орфографії, морфологічних понять, закономірностей; розпізнавання вивчених орфограм, правильно написаних слів, виявлення помилок; теоретичне й практичне осмислення синтаксичних понять, розпізнавання за допомогою вивчених правил структуру простого та складного речення, визначення розділових знаків, виявлення синтаксичних помилок; уживання частин мови як синонімів і антонімів у прямому й переносному значенні, фразеологізмів; розпізнавання стилів мовлення, визначення особливостей кожного з них; розрізняти мовлення правильне та гарне (багате, виразне, комунікативно доцільне, логічне, образне); виявляти різноманітні виражальні засоби мови.

Кожне тестове завдання містить від 4 до 5 варіантів відповідей з однією правильною, – її треба назвати. На усне питання потрібно дати відповідь.

Зразок завдання

ВАРІАНТ №__

1. Спільнокореневим до слова *текти* є

- А тектонічний
- Б текстура
- В течія
- Г тека

2. М'який знак на місці пропуску треба писати в усіх словах рядка

- А жмен...ці, рибал...чин, люде...кість
- Б змагаєш...ся, т...мяний, їдал...ня
- В секретар..., солдатс...кий, мен...ший
- Г дев'ят...сот, Рівен...щина, годит...ся
- Д голубон...ці, відчуваєт...ся, л...отчик

3. Апостроф треба писати на місці пропуску в словах рядка

- А широке подвір..я, свіже п..юре
- Б духм..яний хліб, моєю любов..ю
- В роз..яснити правило, нове ател..є
- Г міцний зв...язок, заповнити пів..ями

4. НЕМАЄ лексичної помилки в рядку

- А вільна вакансія
- Б найстарший брат
- В преїскурант цін
- Г моя автобіографія

5. Прочитайте речення.

Найбільш ... проектами зацікавилися ті підприємства, які мають значно ... ресурси й ... потенціал.

Правильним є варіант заповнення пропусків

- А вигіднішими, потужніші, найбільший
- Б вигідними, потужні, найбільший
- В вигідними, потужніші, більший
- Г вигіднішими, потужні, найбільший
- Д вигідними, потужніші, найбільший

6. У фразеологізмах як ... в окропі, яка ... вкусила на місці пропуску має бути слово

- А оса
- Б муха
- В тряця
- Г собака
- Д бджола

7. 15. Частку *не* треба писати разом з наступним словом у рядку

- А не/крутити носом
- Б не/дочитати книгу
- В не/довга, а коротка
- Г не/завершена мною справа

8. Пунктуаційну помилку допущено в реченні

А «Ступінь деградації цього суспільства ти не можеш зміряти, ти не термометр, — сказала дружина, — Заспокойся».

Б Карпо вхопив матір за плечі, придушив з усієї сили до хліва й крикнув, як несамовитий: «Нате, їжте мене, або я вас з'їм!»

В Я заплющую очі і, як самець напровесні, захилинаюсь і шепочу: «Кому потрібно знати деталі моїх переживань?»

Г «Мені! — каже, піднявши голову Шрам. — Я був би баба, а не козак, коли б заплакав од свого лиха».

9. Розділові знаки в складносурядному реченні.

10. Вживання апострофа.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О.М. Українська мова та література: довідник: завдання в тестовій формі: I частина / О.М. Авраменко, М.Б. Блажко. – Київ: Грамота, 2022. – 496 с.
2. Авраменко О.М. Українська мова та література: збірник завдань у тестовій формі: II частина. – Київ: Грамота, 2022. – 168 с.
3. Білецька О. Українська мова і література: ЗНО 2023: комплексне видання / О. Білецька, М. Шумка. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2022. – 752 с.
4. Білецька О. Українська мова: тренажер для підготовки до ЗНО та ДПА / О. Білецька. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2021. – 96 с.
5. Заболотний О.В. ЗНО 2023 Українська мова та література: повний курс підготовки до ЗНО та ДПА / О.В. Заболотний, В.В. Заболотний. – Київ: Літера, 2022. – 464 с.
6. Калинич О. Українська мова та література: ЗНО 2023: комплексне видання (42 та 40 тематичні блоки) / О. Калинич. – Тернопіль: Астон, 2022. – 784 с.
7. Куриліна О.В. Українська мова та література: ЗНО 2023: довідник, тестові завдання: повний повторювальний курс: підготовка до ЗНО та ДПА / О. В. Куриліна, Г.І. Земляна. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2022. – 580 с.
8. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т укр. мови. – К.: Наук. думка, 2003. – 240 с.
9. Шевелева Л.А. Український правопис у таблицях / Л.А Шевелева. – Київ: Гімназія, 2017. – 104 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ, СТРУКТУРА ОЦІНКИ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВСТУПНИКІВ

Критерії оцінювання завдань з української мови передбачені чинними нормативами й програмами з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів, затверджених Міністерством освіти і науки України, та за програмними вимогами зовнішнього незалежного оцінювання з української мови, розроблених Українським центром оцінювання якості освіти.

Тестові завдання оцінюються таким чином:

- правильна відповідь – «10» балів;
- неправильна «0» балів.

Усього – 80 балів

Усні питання оцінюються таким чином:

- правильна відповідь – «10» балів;
- частково правильна – «5» балів;
- неправильна або немає відповіді – «0» балів.

Усього – 20 балів.

Загальна оцінка визначається за шкалою **100 – 200**. При оцінюванні знань за основу береться повнота та правильність відповідей.

Таблиця 1

Таблиця переведення балів вступного випробування з української мови
до шкали 100-200

Тестовий бал	Бал за шкалою 100-200	Тестовий бал	Бал за шкалою 100-200	Тестовий бал	Бал за шкалою 100-200
0	не склав	34	129	68	163
1	не склав	35	130	69	164
2	не склав	36	131	70	165
3	не склав	37	132	71	166
4	не склав	38	133	72	167
5	100	39	134	73	168
6	101	40	135	74	169
7	102	41	136	75	170
8	103	42	137	76	171
9	104	43	138	77	172
10	105	44	139	78	173
11	106	45	140	79	174
12	107	46	141	80	175
13	108	47	142	81	176
14	109	48	143	82	177
15	110	49	144	83	178
16	111	50	145	84	179
17	112	51	146	85	180
18	113	52	147	86	181
19	114	53	148	87	182
20	115	54	149	88	183
21	116	55	150	89	184
22	117	56	151	90	185
23	118	57	152	91	186
24	119	58	153	92	187
25	120	59	154	93	188
26	121	60	155	94	189
27	122	61	156	95	190
28	123	62	157	96	192
29	124	63	158	97	194
30	125	64	159	98	196
31	126	65	160	99	198
32	127	66	161	100	200
33	128	67	162		

Схвалено на засіданні вченої ради навчально-наукового інституту міжнародної освіти (ННІ МО).

Протокол № 1 від «06» квітня 2023 р.

Голова вченої ради навчально-наукового інституту міжнародної освіти (ННІ МО)

Дмитро КУДІЙ

Голова фахової атестаційної комісії з української мови

Світлана ЧЕРНЯВСЬКА